

FACTORS INFLUENCING FEAR OF CRIME AND TRUST IN RURAL AREAS: A CASE STUDY OF BANG KACHAO SUBDISTRICT

Manop SIRIPINYOKIJ¹

¹ School of Architecture, Bangkok University, Thailand; manop.s@bu.ac.th

ARTICLE HISTORY

Received: 6 October 2025

Revised: 20 October 2025

Published: 3 November 2025

ABSTRACT

Fear of crime and public confidence in community safety are significant issues that affect the quality of life, particularly in rural communities where social relationships are closely knit and long-established. Bang Kachao Subdistrict, located in Phra Pradaeng District, Samut Prakan Province, is one such community. Often referred to as the “Green Lung of Bangkok,” Bang Kachao has preserved its lush natural environment and traditional way of life despite its proximity to the metropolitan area. As a long-standing community, many residents of Bang Kachao have lived in the area for generations, creating strong social bonds and fostering a sense of social capital. However, ongoing economic, social, and environmental changes, as well as the increasing presence of outsiders, may influence local residents’ perceptions of safety, their fear of crime, and their confidence in both law enforcement and community-based security mechanisms. Therefore, examining the factors influencing fear of crime and trust in community in Bang Kachao Subdistrict is essential. Such a study will shed light on the social dynamics of a rural community undergoing transformation and provide valuable insights for policymakers and local authorities in developing strategies to enhance safety and strengthen public confidence.

Keywords: Fear of Crime, Trust, Victimization, Social Environment, Social Capital

CITATION INFORMATION: Siripinyokij, M. (2025). Factors Influencing Fear of Crime and Trust in Rural Areas: A Case Study of Bang Kachao Subdistrict. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(11), 17

ปัจจัยที่มีผลต่อความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนในพื้นที่ชนบท: กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

มานพ ศิริภิญโญกิจ¹

1 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ; manop.s@bu.ac.th

บทคัดย่อ

ความหวาดกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime) และความเชื่อมั่น (Trust) เป็นประเด็นที่มีความสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในชุมชนชนบทที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมแน่นแฟ้นและพึ่งพาอาศัยกันมานาน เช่น พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้รับการขนานนามว่าเป็น “ปอดกลางเมือง” เนื่องจากยังคงรักษาสภาพแวดล้อมที่ร่มรื่นและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมไว้ได้ แม้จะอยู่ใกล้เขตเมืองใหญ่กรุงเทพมหานคร

ด้วยลักษณะของบางกะเจ้าที่เป็นชุมชนเก่าแก่ มีประชากรจำนวนไม่น้อยที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาหลายชั่วอายุคน ทำให้โครงสร้างทางสังคมของชุมชนมีความผูกพันใกล้ชิดและเกิดทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เข้มแข็ง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อม รวมถึงการเข้ามาของผู้คนจากภายนอก อาจส่งผลต่อการรับรู้ความปลอดภัยของคนในพื้นที่ ความรู้สึกหวาดกลัวต่ออาชญากรรม ตลอดจนความเชื่อมั่นต่อการดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของเจ้าหน้าที่และกลไกในชุมชน

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนในพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสะท้อนให้เห็นพลวัตทางสังคมในชุมชนชนบทที่กำลังเผชิญการเปลี่ยนแปลง พร้อมทั้งเป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำหนดแนวทางการเสริมสร้างความปลอดภัยและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: ความหวาดกลัวอาชญากรรม, ความเชื่อมั่น, การตกเป็นเหยื่อ, สภาพแวดล้อมทางสังคม, ทุนทางสังคม

ข้อมูลการอ้างอิง: มานพ ศิริภิญโญกิจ. (2568). ปัจจัยที่มีผลต่อความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนในพื้นที่ชนบท: กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลบางกะเจ้า. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 3(11), 17

บทนำ

ความหวาดกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime) และความเชื่อมั่น (Trust) ภายในชุมชน เป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน การรับรู้ด้านความปลอดภัยไม่ได้สะท้อนเพียงระดับของปัญหาอาชญากรรมเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและความเข้มแข็งของกลไกในชุมชนด้วย

แม้ว่าพื้นที่ชนบทมักถูกมองว่ามีระดับอาชญากรรมต่ำกว่าพื้นที่เมือง แต่ความหวาดกลัวอาชญากรรมของคนในชนบทอาจไม่ได้อยู่ในระดับต่ำเสมอไป เนื่องจากปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการขยายตัวของเมือง รวมถึงการเข้ามาของประชากรจากภายนอก ล้วนมีผลต่อการรับรู้ด้านความปลอดภัยและระดับความเชื่อมั่นของคนในพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า อำเภอบางปะแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นตัวอย่างของชุมชนที่สะท้อนพลวัตเหล่านี้ได้ชัดเจน โดยพื้นที่ดังกล่าวได้รับการยกย่องว่าเป็น “ปอดกลางเมือง” ของกรุงเทพมหานคร เนื่องจากมีสิ่งแวดล้อมที่ร่มรื่น อุดมสมบูรณ์ และวิถีชีวิตดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน

บางกะเจ้าเป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีโครงสร้างทางสังคมเข้มแข็ง เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและทุนทางสังคม (Social Capital) ที่เอื้อต่อการสร้างความเชื่อมั่นระหว่างสมาชิกในชุมชน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และอิทธิพลจากผู้อยู่อาศัยใหม่ รวมถึงนักท่องเที่ยวที่หลั่งไหลเข้ามา อาจส่งผลกระทบต่อระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนในพื้นที่

ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนในตำบลบางกะเจ้า จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เข้าใจถึงพลวัตทางสังคมของชุมชนชนบทที่กำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่าน อีกทั้งยังเป็นข้อมูลสำคัญต่อการกำหนดแนวทางและมาตรการที่เหมาะสมในการเสริมสร้างความปลอดภัยและความเชื่อมั่นในชุมชนชนบทไทย

ภาพที่ 1 แผนที่พื้นที่สำรวจ ตำบลบางกะเจ้าอำเภอบางปะแดง จังหวัดสมุทรปราการ

การทบทวนวรรณกรรม

ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ของตำบลบางกะเจ้า

ตำบลบางกะเจ้าตั้งอยู่ในอำเภอบางปะแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นพื้นที่สีเขียวขนาดใหญ่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้มีลักษณะเป็นเกาะที่ถูกโอบล้อมด้วยแม่น้ำ ในด้านกฎหมายที่ดินนั้นตั้งแต่ พ.ศ.2520 เป็นต้นมาได้มีการกำหนดให้พื้นที่บริเวณทุ่งน้ำบางกะเจ้าเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์และยกเลิกแผนสร้างสะพานข้ามหรืออุโมงค์ลอดแม่น้ำจากคลองเตย อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงผังเมืองเรื่อยมา จนท้ายที่สุดในปี พ.ศ. 2562 ได้มีประกาศกฎกระทรวงกำหนดให้พื้นที่ 6 ตำบลในทุ่งบางกะเจ้า อำเภอบางปะแดงนี้เป็นเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2560)

ประวัติศาสตร์ของบางกะเจ้ามีความเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนชาวสวน ซึ่งสืบทอดมาหลายชั่วอายุคนและพบในบันทึกตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น โดยพื้นที่นี้ถือเป็นพื้นที่เกษตรกรรมดั้งเดิม ในอดีตบางกะเจ้าเคยเป็นแหล่งปลูกผลไม้ที่มีชื่อเสียง โดยเฉพาะหมากพลู ทำให้ชาวบ้านมีความผูกพันกับที่ดินและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอย่างแน่นแฟ้น

อย่างไรก็ตามมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยในช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา บางกะเจ้าได้รับผลกระทบจากการขยายตัวของเมืองอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างการรักษาวินัยชีวิตแบบดั้งเดิมกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดความกังวลและอาจสร้างความหวาดกลัวต่อการสูญเสียอัตลักษณ์ของชุมชน

ในส่วนของบริษัททางสังคมและเศรษฐกิจ สังคมของบางกะเจ้าเป็นสังคมเกษตรกรรมที่กำลังเผชิญกับการกลายเป็นพื้นที่เมือง ซึ่งปัจจัยนี้เป็นแกนสำคัญที่สร้างความซับซ้อนให้กับความเชื่อมั่นและความหวาดกลัวของชุมชน โดยในประเด็นเรื่องความขัดแย้งของการอนุรักษ์มีความคิดเห็นที่แตกต่างระหว่างคนรุ่นเก่ามีความต้องการที่จะรักษาพื้นที่สีเขียวและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ขณะที่คนรุ่นใหม่อาจมองเห็นโอกาสทางเศรษฐกิจจากการพัฒนาและการท่องเที่ยว สิ่งนี้ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในชุมชนเกี่ยวกับทิศทางการพัฒนาในอนาคต ซึ่งพื้นที่ที่บางกะเจ้ามีการท่องเที่ยวที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วแต่เป็นแบบเชิงอนุรักษ์ซึ่งเป็นทั้งโอกาสและความท้าทายในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตามจากการเติบโตของการท่องเที่ยวและโครงการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงได้สร้างความหวาดกลัวต่อชาวบ้านว่า อาจมีการกว้านซื้อที่ดิน ทำให้ต้องย้ายถิ่นฐาน และวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมอาจหายไป ด้วยความไม่แน่นอนของนโยบายการวางผังเมืองและกฎหมายที่ดิน อาจทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานภาครัฐในเรื่องการจัดการพื้นที่และสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกปลอดภัยของชุมชน

ความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่น

ในส่วนของ ความหวาดกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime) และ ความเชื่อมั่น (Trust) ถือเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลและโครงสร้างของชุมชน โดยแนวคิดเรื่องความหวาดกลัวอาชญากรรมเริ่มปรากฏอย่างชัดเจนในแวดวงอาชีววิทยาดั้งแต่ช่วงกลางศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา อย่างไรก็ตามรากฐานของแนวคิดนี้ย้อนกลับไปได้ถึงศตวรรษที่ 18 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่สังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากการปฏิวัติอุตสาหกรรม การเติบโตของชนชั้นกลางในเมืองใหญ่ และปัญหาความยากจนที่เกิดขึ้นในหมู่ชนชั้นล่าง ส่งผลให้ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงรู้สึกไม่มั่นคงและพยายามควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นกับชีวิตและทรัพย์สิน โดยเฉพาะในประเทศอุตสาหกรรมอย่าง สหราชอาณาจักร และ ฝรั่งเศส ความรู้สึกไม่ปลอดภัยนี้นำไปสู่ความพยายามในการปรับปรุงระบบกฎหมายอาญา การกำหนดบทลงโทษ การออกแบบเมืองให้ปลอดภัยมากขึ้น และการพัฒนาองค์ความรู้ด้านอาชีววิทยาอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ ความหวาดกลัวอาชญากรรมยังถูกนิยามว่าเป็น “ความรู้สึกต่อภัยคุกคาม” ซึ่งเกิดจากการรับรู้ถึงความเสี่ยงทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น รวมทั้งความรู้สึกถึงอันตรายและความกังวลจากการถูกทำร้าย (Smith, 1987) ความหวาดกลัวนี้สามารถสะท้อนผ่านพฤติกรรมตอบโต้ที่แตกต่างกันตามประเภทของอาชญากรรม เช่น การฆาตกรรม การปล้น การทำร้ายร่างกาย การข่มขืน การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ ล้วงกระเป๋า หรือการโจรกรรมยานพาหนะ โดยเฉพาะเมื่อการกระทำเหล่านี้เกิดจากคนแปลกหน้าหรือบุคคลที่ไม่คุ้นเคย (กนกพร บุปผาชาติ, 1996)

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบของบริษัทชุมชนและผังเมืองนั้น การกำหนดรูปแบบของสภาพแวดล้อมที่ดีในชุมชนมีผลต่อความปลอดภัยและลดความหวาดกลัวอาชญากรรม รูปแบบของผังเมืองสมัยใหม่จะเสนอการวางผังเมืองขนาดเล็กและมีระยะที่ไม่ห่างกัน มีการพัฒนาที่อยู่อาศัยให้เป็นแบบผสมผสาน มีการเชื่อมต่อระหว่างแต่ละสถานที่ที่มีระยะทางเดินเท้าได้ และมีระบบขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งเชื่อว่าการออกแบบผังเมืองเช่นนี้จะช่วยลดอาชญากรรมและสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย เนื่องจากมันส่งเสริมให้เกิดการใช้ทางเท้า การสอดส่องและเฝ้าระวังตามธรรมชาติและสร้างความสัมพันธ์ของสังคม (“The Charter of the New Urbanism | CNU,” n.d.) ผลจากการศึกษาที่ทำโดย Foster et al. (2010) สนับสนุนแนวคิดและทฤษฎีของนักผังเมืองสมัยใหม่ในส่วนของการวางผังเมืองที่ทำให้เกิดการใช้ทางเท้าและทำให้ผู้คนใช้การเดินเท้าภายในชุมชนช่วยให้เกิดผลในเชิงบวกและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสังคม (Foster, Giles-Corti, & Knuiman, 2010)

ในส่วนของ ความเชื่อมั่น (Trust) หรือ ความไว้วางใจ เป็นแนวคิดที่ได้รับการนิยามอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับศาสตร์และมุมมองที่นำไปประยุกต์ใช้ โดยในเชิงภาษาศาสตร์ ความเชื่อมั่นหมายถึงการไว้วางใจในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น

คุณลักษณะ ความสามารถ ความมั่นคง หรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับบุคคลและสิ่งต่างๆ นักวิชาการได้จำแนกความเชื่อมั่นออกเป็น 3 ประเภทหลัก ได้แก่

ความเชื่อมั่นที่มีปัจจัยมาจากตัวบุคคล (Individual Determinants)

ความเชื่อมั่นที่มีปัจจัยมาจากสถาบัน (Institutional Determinants)

ความเชื่อมั่นที่มีปัจจัยมาจากสังคม (Societal Determinants)

โดยรวมแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นทางสังคมมีลักษณะ เป็นแบบสองทิศทาง กล่าวคือ ความหวาดกลัวอาชญากรรมที่สูงขึ้นมักส่งผลให้ระดับความไว้วางใจและความร่วมมือทางสังคมลดลง ในทางกลับกัน ความสัมพันธ์ทางสังคมที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อมั่นและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน สามารถช่วยลดความกลัวต่ออาชญากรรมและส่งเสริมการติดต่อแลกเปลี่ยนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การมีเครือข่ายทางสังคมที่กว้างขวาง ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสมาชิกในชุมชน และความเชื่อมั่นต่อเพื่อนบ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อระดับความหวาดกลัวอาชญากรรม โดยการศึกษาในต่างประเทศได้ชี้ให้เห็นว่าความไว้วางใจเพื่อนบ้านส่งผลต่อความกลัวอาชญากรรมรุนแรงมากกว่าการรับรู้ถึงความผิดปกติของพื้นที่หรือประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อในอดีต (Alper & Chappell, 2012) ทั้งนี้ ความไว้วางใจอาจไม่ส่งผลชัดเจนต่ออาชญากรรมด้านทรัพย์สินเท่ากับปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น การรับรู้ถึงความผิดปกติหรือประสบการณ์การตกเป็นเหยื่อ แต่กลับมีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้สึกปลอดภัยทางจิตใจและความสัมพันธ์ภายในชุมชน

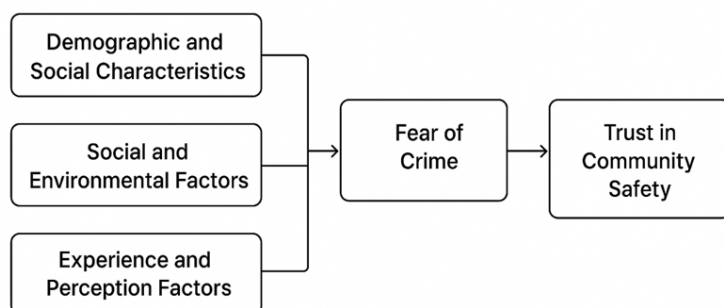
กล่าวโดยสรุป ความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นเป็นปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด ความหวาดกลัวที่ลดลงสามารถเกิดขึ้นได้เมื่อมีความเชื่อมั่นและความร่วมมือที่เข้มแข็งในชุมชน ในขณะเดียวกัน ความหวาดกลัวที่เพิ่มขึ้นย่อมบั่นทอนระดับความเชื่อมั่นและทำให้โครงสร้างทางสังคมอ่อนแอลง ดังนั้น การเสริมสร้างความเชื่อมั่นในระดับบุคคล ชุมชน และสถาบัน จึงเป็นกลไกสำคัญในการลดระดับความหวาดกลัวและเสริมสร้างความปลอดภัยทางสังคมอย่างยั่งยืน

สมมติฐานการวิจัย

- 1) ระดับความเชื่อมั่นในชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับระดับความหวาดกลัวอาชญากรรม
- 2) ปัจจัยภายนอกและภายใน มีอิทธิพลต่อระดับด้านความเชื่อมั่นในด้านต่างๆ
- 3) ปัจจัยภายนอกและภายใน มีอิทธิพลต่อระดับด้านความหวาดกลัวอาชญากรรม

กรอบแนวคิดการวิจัย

Factors Influencing Fear of Crime and Trust in Rural Areas:
A Case Study of Bang Kachao Subdistrict

ภาพที่ 2 กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการศึกษานี้เป็นรูปแบบของงานวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) เพื่อให้สามารถตอบคำถามวิจัยได้อย่างครบถ้วนและสามารถพัฒนาเครื่องมือให้มีความสมบูรณ์สอดคล้องกับบริบท

สังคมไทยได้มากที่สุด ทั้งนี้การดำเนินการวิจัยประกอบไปด้วยขั้นตอนสำคัญสี่ขั้นตอน คือ การทบทวนวรรณกรรม การรวบรวมด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) และการสำรวจเพื่อสังเกตการณ์ (Non-participant observation) ภายใต้ขอบเขตเชิงพื้นที่บริเวณตำบลบางกะเจ้า และกระบวนการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มประชากรแบบเจาะจง (Purposive sampling technique) และการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling technique) จำนวน 100 คน และการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากการเก็บข้อมูลในพื้นที่ตามเวลาที่กำหนด (Cross-sectional field survey) โดยวัดความหวาดกลัวอาชญากรรมโดยวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นของคนที่มีต่อชุมชนด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ (Pearson product-moment correlation) และการวิเคราะห์การถดถอย

ผลการวิจัย

ความหวาดกลัวอาชญากรรม (Fear of Crime)

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับผู้อยู่อาศัยในพื้นที่ตำบลบางกะเจ้าพบว่า ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่เป็นคนที่เกิดและอยู่อาศัยในพื้นที่มาแล้วหลายรุ่น (ประมาณ 2-3 รุ่น) ทำให้คนในชุมชนรู้จักกันเป็นอย่างดีและมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ส่งผลให้มีความรู้สึกปลอดภัยในการอยู่อาศัย เนื่องจากความคุ้นเคยกับพื้นที่และผู้อยู่อาศัยในละแวกเดียวกัน ผู้ร่วมสนทนา 5 ใน 6 คนให้ข้อมูลว่ารู้สึกปลอดภัยแม้จะอยู่คนเดียวภายในบ้าน หรือเดินภายในชุมชนในเวลากลางคืน

อย่างไรก็ตาม การสำรวจสภาพพื้นที่จริงพบว่าระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านความปลอดภัยยังมีข้อจำกัด โดยไฟส่องสว่างและกล้องวงจรปิดส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่เฉพาะบริเวณถนนเพชรหิรัญ ซึ่งเป็นถนนสายหลัก ขณะที่พื้นที่ถนนรองหรือเส้นทางเข้าชุมชนไม่มีระบบไฟส่องสว่างและมีลักษณะค่อนข้างเปลี่ยว นอกจากนี้ กล้องวงจรปิดประมาณครึ่งหนึ่งไม่สามารถใช้งานได้เนื่องจากขาดงบประมาณซ่อมบำรุง พื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลเป็นพื้นที่เกษตร มีสวนและบ้านเรือนกระจายตัวค่อนข้างห่าง ทำให้บรรยากาศในช่วงกลางคืนค่อนข้างเงียบและมีความเปลี่ยวบางจุด

ความเชื่อมั่น (Trust)

ผู้ร่วมสนทนามีความเชื่อมั่นในผู้อยู่อาศัยภายในชุมชนสูง เนื่องจากความสัมพันธ์ใกล้ชิดและรู้จักกันมานาน แต่มีระดับความเชื่อมั่นที่ต่ำกว่าต่อ “คนแปลกหน้า” โดยเฉพาะผู้ที่ย้ายเข้ามาเช่าบ้านในพื้นที่ นอกจากนี้ ความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานรัฐมีลักษณะแตกต่างกัน โดยประชาชนมีความเชื่อมั่นในหน่วยงานด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง ขณะที่ความเชื่อมั่นต่อตำรวจค่อนข้างต่ำ เนื่องจากในพื้นที่ไม่มีสถานีตำรวจประจำ และสถานีตำรวจที่ใกล้ที่สุดคือสถานีตำรวจภูธรลำไโรงใต้ ซึ่งอยู่ห่างจากตำบลบางกะเจ้าประมาณ 16 กิโลเมตร ในทางกลับกัน ประชาชนกลับมีความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ปกครองระดับท้องถิ่น เช่น กำนันและผู้ใหญ่บ้าน ในระดับสูง เนื่องจากสามารถติดต่อประสานงานได้ง่ายและรวดเร็ว

ลักษณะพื้นที่และบริบททางสังคม

พื้นที่ตำบลบางกะเจ้ามีลักษณะเป็นชุมชนเกษตรดั้งเดิม มีบ้านเรือนแบบบ้านเดี่ยวกระจายตัวเป็นกลุ่มเครือญาติ ไม่ใช่โครงการบ้านจัดสรร จึงไม่มีระบบรักษาความปลอดภัยส่วนกลางแบบเป็นทางการ สภาพพื้นที่โดยรวมในวันธรรมดาค่อนข้างเงียบเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เดินทางออกไปทำงานนอกพื้นที่ โดยใช้ถนนเพชรหิรัญซึ่งเป็นเส้นทางถนนเส้นเดียวที่เชื่อมต่อกับพื้นที่อื่นๆ บางกะเจ้าและการข้ามแม่น้ำทางเรือข้ามฟาก บริเวณท่าเรือจะคึกคักเฉพาะช่วงเช้าและเย็นเท่านั้น ในขณะที่วันหยุดสุดสัปดาห์จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดบรรยากาศที่มีผู้คนพลุกพล่านมากขึ้น

องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐานความปลอดภัย

สภาพแวดล้อม: โดยทั่วไปไม่มีแหล่งเสื่อมโทรม ยกเว้นพื้นที่สวนเก่าที่รกร้างบางจุด

ระบบไฟถนน: มีไฟถนนเฉพาะถนนสายหลัก ส่วนถนนรองและทางเท้าเข้าชุมชนไม่มีไฟและมีลักษณะเปลี่ยว

กล่องวงจรปิด: ส่วนใหญ่ติดตั้งบริเวณถนนเพชรหิรัญ แต่ประมาณครึ่งหนึ่งไม่สามารถใช้งานได้

สถานีตำรวจ: ไม่มีสถานีตำรวจในพื้นที่ใกล้เคียงโดยตรง

ระบบขนส่ง: ใช้ยานพาหนะส่วนบุคคลเป็นหลัก โดยมีมอเตอร์ไซด์รับจ้างให้บริการเป็นจุดๆ

ภาพที่ 3 สภาพแวดล้อมบริเวณพื้นที่สำรวจในตำบลบางกะเจ้า

ภาพที่ 4 ตำแหน่งโคมไฟถนนและกล่องวงจรปิดในพื้นที่ ตำบลบางกะเจ้า จากการสำรวจพื้นที่

ข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด ในพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า

แบ่งเป็นชาย 49 และหญิง 51 อายุเฉลี่ยอยู่ที่ 43.89 ปี โดยมีการเก็บสถิติค่าเฉลี่ยความหวาดกลัวอาชญากรรมและค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นจากกลุ่มตัวอย่างในหลายประเด็น จากข้อมูลและการวิเคราะห์จากโมเดลการทดสอบครั้งสุดท้ายสามารถสรุปได้ว่าความเชื่อมั่นมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมของตัวอย่างกลุ่มนี้ โดยส่งอิทธิพลทางอ้อมผ่านพฤติกรรมทางสังคมของตัวอย่าง คือ ระดับความสัมพันธ์ต่อเพื่อนบ้าน ซึ่งเป็นตัวแปรที่ส่งอิทธิพลในทางลบต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับรายละเอียดการทดสอบสมมติฐานอิทธิพลทั้งหมด มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

- 1) อิทธิพลของความเชื่อมั่นต่อค่าเฉลี่ยระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน พบว่า ความเชื่อมั่นมีผลทางตรงต่อค่าเฉลี่ยระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .001$ โดยมีอิทธิพลเป็นบวกให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง (Path Coefficient) = 0.22, $R^2 = .376$
- 2) อิทธิพลของความเชื่อมั่นต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม พบว่า ความเชื่อมั่นมีผลทางตรงต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .001$ โดยมีอิทธิพลเป็นบวกซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง 0.56, $R^2 = .367$

- 3) อิทธิพลของค่าเฉลี่ยระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม พบว่าค่าเฉลี่ยระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านมีผลทางตรงต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .001$ โดยมีอิทธิพลเป็นลบซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง $-.91$, $R^2 = .358$
- 4) อิทธิพลของค่าเฉลี่ยความถี่การมีส่วนร่วมกับชุมชนต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม พบว่าค่าเฉลี่ยความถี่การมีส่วนร่วมกับชุมชนมีผลทางตรงต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ $p < .05$ โดยมีอิทธิพลเป็นลบซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง $-.44$, $R^2 = .142$
- 5) อิทธิพลของค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านความน่าเชื่อถือส่วนบุคคลต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม พบว่าไม่สามารถยืนยันได้ว่าค่าเฉลี่ยทัศนคติด้านความน่าเชื่อถือส่วนบุคคลมีผลทางตรงต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม เนื่องจากมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p > .05$ อย่างไรก็ตามตัวแปรดังกล่าวมีอิทธิพลเป็นลบซึ่งให้ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง $-.23$, $R^2 = .095$

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่น

จากผลการคำนวณค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบความสัมพันธ์ระหว่างความหวาดกลัวอาชญากรรมและความเชื่อมั่นเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีขนาดเล็กในระดับต่ำ ซึ่งตรงตามสมมติฐานของการวิจัยข้อแรกที่ว่าตัวแปรทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์กัน อย่างไรก็ตามทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรทั้งสองเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (Positive Correlation) และเมื่อพิจารณาจากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณทำให้ทราบว่าความเชื่อมั่นของตัวอย่างกลุ่มนี้ไม่ได้มีอิทธิพลในทางลบกับความหวาดกลัวอาชญากรรมอย่างมีนัยสำคัญ จากข้อสรุปของโมเดลสมการโครงสร้างทำให้เห็นว่าตัวแปรในกลุ่มลักษณะทุนทางสังคมแสดงอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญในการลดความหวาดกลัวอาชญากรรม ตัวแปรดังกล่าวได้แก่ 1) ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน 2) การมีส่วนร่วมกับชุมชน และ 3) ความน่าเชื่อถือส่วนบุคคล และยังพบว่าความเชื่อมั่นของคนในชุมชนมีอิทธิพลต่อการเพิ่มระดับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านได้อย่างมีนัยสำคัญ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมั่นของคนในชุมชนมีอิทธิพลในการลดระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมโดยผ่านการมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีความเชื่อมั่นในชุมชนและสภาพแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น ระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมจะมีแนวโน้มลดลง และในทางกลับกัน เมื่อความเชื่อมั่นลดลง ความรู้สึกไม่ปลอดภัยก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม ความเชื่อมั่นไม่ได้ทำหน้าที่เป็นปัจจัยโดยตรงเพียงอย่างเดียวในการลดความหวาดกลัวอาชญากรรม แต่ส่งผลผ่านกระบวนการทางสังคมอื่นๆ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมภายในชุมชน

ประเด็นสำคัญที่ปรากฏชัดคือ กลุ่มตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับ “ทุนทางสังคม” มีบทบาทสำคัญในการลดระดับความหวาดกลัวอาชญากรรม ตัวแปรที่มีอิทธิพลได้แก่ ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน การมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของชุมชน และระดับความไว้วางใจระหว่างบุคคล โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านที่เข้มแข็งส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยรู้สึกปลอดภัยมากขึ้น และสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในระดับชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดพฤติกรรมเอื้อสังคม (Pro-social Behavior) ที่ชี้ให้เห็นว่า ความไว้วางใจระหว่างกันจะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการช่วยเหลือ ดูแลซึ่งกันและกัน และมีความผูกพันกับพื้นที่มากขึ้น

การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน การรู้จักคนในชุมชน และการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นและลดความหวาดกลัวอาชญากรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการที่มีพลังในการสร้างความรู้สึกปลอดภัยมากกว่ามาตรการด้านโครงสร้างพื้นฐานเพียงอย่างเดียว ดังนั้น หากมีการพัฒนาเครื่องมือหรือแบบประเมินด้านสภาวะทางจิตวิทยาสังคมในอนาคต ควรให้ความสำคัญกับตัวแปรกลุ่มทุนทางสังคมในฐานะกลไกสำคัญในการเสริมสร้างความปลอดภัยและความเข้มแข็งของชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อความรู้สึกหวาดกลัวอาชญากรรม

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าความหวาดกลัวอาชญากรรมของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินและความรุนแรง โดยมีค่าเฉลี่ยความหวาดกลัวมากที่สุด (2.15) และเมื่อพิจารณาข้อคำถามเรื่องความหวาดกลัวอาชญากรรมเป็นรายข้อ พบว่า การถูกทำร้ายร่างกายขณะเดินในละแวกบ้านเป็นสถานการณ์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามรู้สึกหวาดกลัวมากที่สุด (2.22) ซึ่งเป็นประเภทที่สร้างความรู้สึกไม่ปลอดภัยมากที่สุด สถานการณ์ที่สร้างความกังวลมากที่สุด คือ การเดินในละแวกบ้านคนเดียวในเวลากลางคืน ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยใกล้บ้านโดยตรง

เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่ใกล้บ้าน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชนเป็นปัจจัยที่ช่วยลดระดับความหวาดกลัวอาชญากรรม ขณะเดียวกัน ปัจจัยด้านโครงสร้าง เช่น ความหนาแน่นของผู้อยู่อาศัย ความรู้สึกแปลกแยกจากชุมชน และการย้ายถิ่นฐานกลับส่งผลให้ระดับความหวาดกลัวเพิ่มขึ้น เพศก็เป็นอีกปัจจัยสำคัญ โดยเพศหญิงมีระดับความหวาดกลัวอาชญากรรมสูงกว่าเพศชายอย่างชัดเจน รวมถึงโครงสร้างของชุมชนเองก็มีผล กลุ่มที่อยู่อาศัยในชุมชนแบบผสมมีระดับความหวาดกลัวสูงกว่าชุมชนแบบดั้งเดิม ในขณะที่กลุ่มที่มีบทบาทในชุมชน เช่น ผู้นำหรืออาสาสมัครชุมชน กลับมีระดับความหวาดกลัวต่ำกว่า ซึ่งสะท้อนว่าการมีส่วนร่วมและความผูกพันกับชุมชนช่วยเสริมสร้างความรู้สึกปลอดภัยได้จริง

กล่าวโดยสรุป ความหวาดกลัวอาชญากรรมได้รับอิทธิพลจากทั้งปัจจัยด้านบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคม และลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ โดยมี “ความสัมพันธ์ใกล้บ้าน” และ “ความรู้สึกปลอดภัยในพื้นที่ใกล้เคียง” เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยลดความหวาดกลัวได้อย่างชัดเจน

ปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อมั่นของคนในชุมชน

ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนในพื้นที่โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างความเชื่อมั่นทั้ง 3 ระดับ ทำให้ทราบว่าตัวอย่างกลุ่มนี้มีความเชื่อมั่นระหว่างบุคคลน้อยที่สุด (1.77) และมีความเชื่อมั่นต่อสถาบันภาครัฐมากที่สุด (1.92) และเมื่อพิจารณาข้อคำถามเรื่องความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ พบว่า ตัวอย่างมีความเชื่อมั่นต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจในท้องที่มากที่สุด (2.12) ในขณะที่มีความเชื่อมั่นในการทำงานของรัฐบาลน้อยที่สุด (1.59) เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การพูดคุยกับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ใกล้ชิดในชุมชน ความรู้สึกปลอดภัย และสภาพแวดล้อมรอบที่พักอาศัยที่เอื้อต่อความปลอดภัย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้ระดับความเชื่อมั่นของประชาชนเพิ่มขึ้น ขณะที่ปัจจัยด้านรายได้ ระยะเวลาที่อยู่อาศัย และโครงสร้างทางสังคมแบบย้ายถิ่นฐานส่งผลลดทอนระดับความเชื่อมั่น

นอกจากนี้ ความแตกต่างด้านรูปแบบการอยู่อาศัยยังมีผล โดยผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านเดี่ยวภายในชุมชนดั้งเดิมมีระดับความเชื่อมั่นสูงกว่าผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่แบบผสมหรือเช่าพักอาศัย ความผูกพันกับพื้นที่และการมีบทบาทในชุมชน เช่น การเป็นอาสาสมัครหรือผู้นำชุมชน ก็ช่วยยกระดับความเชื่อมั่นได้เช่นกัน

โดยสรุป ระดับความเชื่อมั่นในชุมชนได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทั้งในระดับบุคคลและระดับโครงสร้าง โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางสังคมและความผูกพันกับพื้นที่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความไว้วางใจและความปลอดภัยร่วมกันในชุมชน

บทสรุป

เมื่อพิจารณาข้อมูลเชิงพื้นที่และการสัมภาษณ์ พบว่าในพื้นที่ที่ผู้อยู่อาศัยมีความเชื่อมั่นสูง ความหวาดกลัวอาชญากรรมมีแนวโน้มลดลงอย่างชัดเจน ความเชื่อมั่นในกลไกภายในชุมชน เช่น การดูแลกันเอง ระบบเวรยาม ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้าน และความคุ้นเคยกับพื้นที่ เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสร้างความรู้สึกปลอดภัย ในทางกลับกันพื้นที่ที่มีปัญหาความไม่ปลอดภัยหรือข่าวลือเกี่ยวกับอาชญากรรม ความเชื่อมั่นของประชาชนจะลดลงและความหวาดกลัวเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ดังนั้น ความเชื่อมั่นในชุมชนจึงไม่ใช่เพียงความรู้สึกส่วนบุคคล แต่เป็นปัจจัยที่สะท้อนความสัมพันธ์ทางสังคม โครงสร้างของชุมชน และสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อความปลอดภัย โดยหากสามารถเสริมสร้างความเชื่อมั่น

และความสัมพันธ์ในชุมชนให้เข้มแข็งมากขึ้น ก็จะสามารถลดระดับความหวาดกลัวอาชญากรรม และส่งเสริมให้ชุมชนมีความปลอดภัยและความไว้วางใจร่วมกันในระยะยาวได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร บุปผาชาติ. (2539). ความหวาดกลัวอาชญากรรมของผู้หญิง. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (2560). แผนแม่บทเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่สีเขียวข้างทางกะเจ้าสู่ความยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- Alper, M., & Chappell, A. T. (2012). Untangling Fear of Crime: A Multi-theoretical Approach to Examining the Causes of Crime-Specific Fear. *Sociological Spectrum*, 32(4), 346-363.
- Foster, S., Giles-Corti, B., & Knuiman, M. (2010). Neighbourhood design and fear of crime: A social-ecological examination of the correlates of residents' fear in new suburban housing developments. *Health & Place*, 16(6), 1156-1165.
- Smith, S. J. (1987). Fear of crime: Beyond a geography of deviance. *Progress in Human Geography*, 11(1), 1-23.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2025 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).